

Analýza vybraných ekonomických aspektov odchodu Veľkej Británie z Európskej únie

Analysis of Some Economical Aspect of Exit the Great Britain from the European Union

Ján VRAVEC

Abstrakt

Článok pojednáva o problematike vystúpenia Veľkej Británie z Európskej únie, s ktorou súvisia rôzne ekonomické, sociálne a politické problémy. Pre Európsku úniu bude BREXIT znamenať významné ekonomické a politické zmeny, ktoré je zložité predvídať. V Európskej únii môže tiež vzniknúť nebezpečný precedens, pretože podľa vzoru Britov sa o odchod z únie budú usilovať aj iné krajiny. BREXIT môže významne ovplyvniť aj Slovensko a jeho ekonomiku, pretože tento proces môže so sebou priniesť spomalenie rastu hrubého domáceho produktu SR a návrat veľkej komunity Slovákov žijúcich a pracujúcich vo Veľkej Británii.

Kľúčové slová

Vystúpenie Veľkej Británie z EÚ, ekonomické dopady BREXIT-u, Európska únia.

Abstract

The article discusses problems of exit the Great Britain from the European Union that have a variety of economic, social and political problems. For the European Union BREXIT will mean significant economic and political changes, which are difficult to predict. The European Union may also arise a dangerous precedent, because along the lines of the British exit from the EU, will seek other countries. BREXIT can significantly influence on the Slovakia and its economy, because this process can bring slowdown in gross domestic product of the Slovak Republic and the return of a large community of Slovaks living and working in the Great Britain.

Key words

Exit of the Great Britain from the EU, economic impacts of BREXIT, the European Union.

JEL Classification: F36, F53

Úvod

Koncom marca 2017 sa začal dlho očakávaný a ťažko predvídateľný proces odchodu Veľkej Británie z Európskej únie. Tento proces sa bude realizovať na základe článku 50 Lisabonskej zmluvy a bude trvať minimálne dva roky. V realite to znamená, že v marci 2019 už Veľká Británia pravdepodobne nebude patriť do elitného klubu členských štátov EÚ.

S odchodom Veľkej Británie z EÚ môžu byť a určite aj budú spojené rôzne ekonomické, finančné a politické riziká, ktoré je veľmi ťažko predvídať a odhadovať intenzitu ich vplyvu na jednotlivých členov EÚ. Konečná ekonomická a politická dohoda o vysporiadaní medzi Veľkou Britániou a EÚ bude závisieť od množstva aspektov, no ako kľúčové sa už dnes ukazujú najmä tieto dohody:

- dohoda o britskom prístupe na voľný trh EÚ,
- dohody o spôsoboch akým si obe strany vysporiadajú aktíva (majetok EÚ) a pasíva (záväzky z minulosti),
- dohody o voľnom pohybe občanov EÚ a ich možnostiach zamestnať sa vo Veľkej Británii a opačne,
- dohody o účasti Británie na niektorých prebiehajúcich programoch a projektoch EÚ (najmä v oblasti vedy a výskumu).

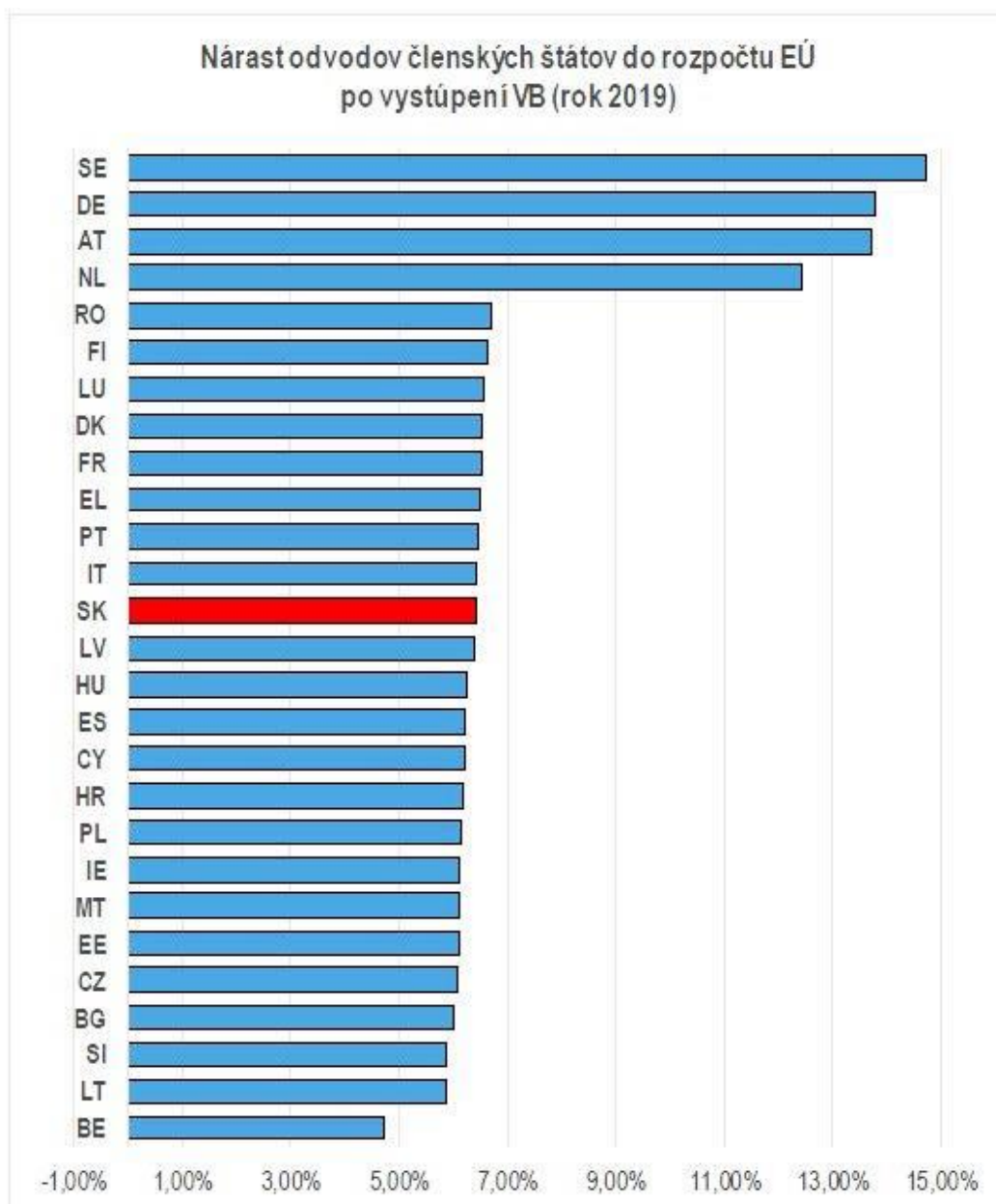
Filozofia tzv. nulového scenára BREXIT-u

V súvislosti s odchodom Veľkej Británie z EÚ sa objavuje niekoľko rôznych scenárov, k najpesimistickejšim scenárom patrí tzv. nulový, ktorý vychádza z predpokladu, že Británia nebude prispievať do rozpočtu únie už ani cent. Nulové príspevky Veľkej Británie do rozpočtu EÚ hneď po jej vystúpení, by mohli spôsobiť zostávajúcim členom závažné ekonomické problémy. Zostávajúce členské štáty EÚ by sa za tejto situácie museli dohodnúť, či tento rozpočtový výpadok doplnia zo štátnych rozpočtov členských štátov, resp. radikálne znížia výdavky rozpočtu únie.

V prípade ak by Veľká Británia od roku 2019, resp. 2020 znížila výšku svojho príspevku na nulu, rozpočet EÚ by sa znížil o príspevky čistého prispievateľa do rozpočtu a tento výpadok by znamenal nárast príspevkov ostatných členských krajín. Nárast výšky príspevkov by sa musel nanovo prepočítať pre všetkých ostávajúcich členov únie.

Slovensko by muselo ročne platiť do rozpočtu EÚ približne o 55 až 65 mil. € viac, čo predstavuje okolo 0,1% slovenského HDP. V relatívnom vyjadrení by tento nárast predstavoval približne 6,5% spomedzi štátov EÚ 27.

Na BREXIT by najviac doplatili krajiny ako Švédsko, Nemecko, Rakúsko a Holandsko. Nie všetky členské krajiny EÚ by však museli a priori súhlasiť so zvýšením svojich členských príspevkov do rozpočtu únie. Neochota platiť viac do rozpočtu EÚ by mohla v konečnom dôsledku viesť k zachovaniu súčasnej úrovne príspevkov členských štátov. Výsledkom tohto procesu by mohlo byť zníženie výdavkov z rozpočtu EÚ, vrátane politik, v ktorých je SR výrazným príjemcom.

Zdroj: <https://openiazoch.zoznam.sk/cl/175809/Na-kolko-vyjde-Brexit-Slovensko>

Ekonomické dopady BREXIT-u pre slovenské hospodárstvo

Základným ekonomickým dopadom BREXITU pre ekonomiku SR je spomalenie rastu HDP, väčšina ekonómov a analytikov predpokladá spomalenie rastu slovenského HDP v intervale od jednej desatiny do dvoch desatín percentuálneho bodu. Závažnejším problémom je predpokladané zníženie ekonomického rastu v krajinách eurozóny, čo sa môže negatívne odzrkadliť na slovenskom exporte. Podľa odhadov Národnej banky Slovenska slovenská ekonomika mohla zaznamenať spomalenie ekonomického rastu, a to zníženie o 0,34% do roku 2020. V aktuálnom roku 2017 NBS odhaduje ekonomický rast SR na úrovni 3,3% a do roku 2018 by malo vzniknúť približne 80 000 nových pracovných miest. Odchod Veľkej Británie z EÚ by však podľa analytikov NBS mohlo tieto prognózy ovplyvniť a vytvoriť by sa mohlo na Slovensku o 5 300 menej pracovných miest do roku 2020.

BREXIT v dlhšom časovom horizonte bude pre britskú ekonomiku znamenať dlhodobé spomalenie rastu hrubého domáceho produktu, čo sa prejaví aj v raste nezamestnanosti v samotnej Británii. Slovensko sa tak či onak nevyhne nepriaznivým ekonomickým dopadom v oblasti HDP, zamestnanosti a medzinárodného obchodu.

Negatívne ekonomické, finančné a geopolitické dôsledky môže pocítiť Európska únia a jej členovia v rôznych oblastiach. BREXIT môže spôsobiť závažné problémy britskému hospodárstvu a dlhodobý pokles HDP. Odhady hovoria o tom, že do roku 2020 by mohlo dôjsť k 5% poklesu britskej ekonomiky, čo v absolútnych číslach predstavuje okolo 100 miliárd britských libier.

Optimistické scenáre predpokladajú stratu približne pol milióna pracovných miest a 3% pokles britského HDP. Pesimistickejšie scenáre predpokladajú stratu približne jedného milióna pracovných miest a 5% pokles britského HDP. Slovensko ako veľmi otvorená ekonomika sa týmto dopadom určite nevyhne. Jedným z nepriamych dopadov môže byť návrat veľkého počtu Slovákov z britského pracovného trhu domov na Slovensko.

Ďalším nepriamym dopadom pre Slovensko môže byť aj skutočnosť, že BREXIT znamená odchod člena únie, ktorý presadzoval modernizáciu a progresívne ekonomické reformy. Vystúpením Británie z EÚ sa môže znížiť proreformné úsilie a inovačný potenciál, ktorý táto krajina v rámci únie predstavovala.

Medzi problémové oblasti je možné zaradiť aj imigračnú politiku, ktorú s určitosťou čakajú významné zmeny. Imigrácia do Británie bola jednou z dominantných tém referendumnej kampane. Podmienky pobytu a zamestnávania cudzích štátnych príslušníkov (najmä zo strednej a východnej Európy) sa v Británii významne skomplikujú a sprísnia. Povolenia na pobyt

a pracovné povolenia pre cudzincov v Británii budú predstavovať významnú zložku medzi vyjednávačmi z Bruselu a Londýna.

Hospodárstvo Veľkej Británie je dlhodobou a pomerne silne prepojené aj na finančné trhy EÚ. Londýnske finančné centrum je významnou lokalitou pre umiestnenie voľných finančných zdrojov eurozóny. Menová a fiškálna nezávislosť Londýna umožnila uniknúť dvojitej recesii eurozóny v roku 2012 a viedla k vyššiemu rastu HDP Británie, ale aj k vyššiemu rozpočtu únie. Londýn už desaťročia predstavuje hlavné európske finančné centrum a veľa významných investičných bank odtiaľ obsluhuje celý európsky kontinent a niekedy aj priľahlé regióny. Banky v Londýne môžu vďaka britskému členstvu v únii ponúkať svoje služby hoci kde v únii vrátane Slovenska. Ide o tzv. európsku licenciu, ktorá je ale vinou BREXIT-u ohrozená a môže zaniknúť.

Diskusia o modeloch ďalšej spolupráce medzi EÚ a Veľkou Britániou

1. Dohoda o zóne voľného obchodu

Dohoda o zóne voľného obchodu predstavuje minimálny možný variant, ktorý sa bude Veľká Británie usilovať pre seba zabezpečiť s cieľom udržať stabilitu svojej ekonomiky a verejných financií. Zóna voľného obchodu predstavuje základnú formu ekonomickej integrácie krajín a najpravdepodobnejší model spolupráce s EÚ. Podstatou zóny je zoskupenie štátov, vo vnútri ktorého sú zakázané clá a kvantitatívne obmedzenia dovozu a vývozu tovarov a služieb pochádzajúcich zo štátov tejto zóny, resp. nachádzajúce sa v zóne v režime tzv. voľného obehu. Medzi EÚ a Veľkou Britániou by tak ostal zachovaný voľný pohyb tovarov a služieb, bez cieľ a kvantitatívnych obmedzení. Negatívom takejto zóny voľného obchodu medzi EÚ a Britániou sú možné špekulácie pri obchodovaní s tovarmi, ktoré pochádzajú z tretích krajín (štátov mimo zóny). Prioritne sa dovážajú do štátu zóny, ktorý voči dotknutej tretej krajine uplatňuje najnižšie clo (tvorí tak výlučne jeho príjem), v tomto štáte sa dostanú do režimu voľného obehu a následne by sa voľne vyvážali do ostatných členských štátov Európskej únie. Európska únia by sa tak stala odbytiskom pre tovary a služby tretích krajín a bránou by bola Veľká Británia.

Dohodu o zóne voľného obchodu má EÚ aj niektorými mimoeurópskymi krajinami, napríklad súčasťou colnej únie EÚ je aj Turecko. Nevýhodou tohto variantu je, že obyvatelia členských štátov EÚ, vrátane Slovenska, nebudú môcť aj naďalej voľne využívať britský pracovný trh a voľný pohyb obyvateľstva. Významný dopad by to malo najmä na krajiny ako

Poľsko, Španielsko, Grécko a Slovensko, ktorých občania využívajú britský pracovný trh už dlhodobo.

2. Nórsky model spolupráce s EÚ

Možných variantov a spôsobov, ako si súčasná Európska únia upraví pravidla hry s odchádzajúcim členom, existuje hneď niekoľko. Vďaka ekonomickej sile a významu Británie exituje značný predpoklad, že EÚ bude vyjednávať s Britániou veľmi korektne, precízne a v dlhom časovom horizonte. Ako najschodnejšia cesta spolupráce sa ukazuje tzv. nórsky model.

Hoci táto severská krajina nie je členským štátom EÚ, patrí do Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP), na základe čoho sa zúčastňuje voľného pohybu tovaru a služieb, kapitálu a tiež osôb, vrátane voľného pohybu pracovných síl. Nórsko je tiež prispievateľom do spoločného európskeho rozpočtu a musí dôsledne implementovať značnú časť spoločných európskych noriem a legislatívy.

Nedostatkom tohto nórskeho modelu spolupráce je skutočnosť, že Nórsko nemá žiadne hlasovacie práva v rámci inštitúcií EÚ. Ak by si Veľká Británia zvolila tento nórsky model, je možné predpokladať minimálne ekonomické dôsledky BREXIT-u pre všetkých členov únie. Nepredstaviteľné je však to, že by Británia stratila všetky hlasovacie a rozhodovacie práva v rámci EÚ a nežiadala by žiadne kompenzácie či vyrovnania.

3. Švajčiarsky model spolupráce s EÚ

Švajčiarsky model spolupráce s EÚ predstavuje voľnejšiu formu, pretože Švajčiarsko nie je členom Európskeho hospodárskeho priestoru a svoje vzťahy s EÚ upravuje viac ako stovkou bilaterálnych dohôd. Vyjednávanie týchto dohôd bolo nesmierne komplikované a trvalo desiatky rokov. Vzťahy EÚ a Švajčiarska tvorí široká bilaterálna spolupráca vo viacerých sférach, ako je voľný pohyb osôb, pozemná a letecká doprava, veda (CERN), výskum, poľnohospodárstvo a ďalšie.

Švajčiarsko je síce členom EFTA, v referende však odmietlo participovať na Európskom hospodárskom priestore (EHP). V roku 2002 vstúpilo do platnosti sedem bilaterálnych sektorových dohôd, ktoré spolu s dohodou s ES z roku 1972 formujú základ bilaterálnych vzťahov.

Krajina je druhým najväčším obchodným partnerom EÚ (vrátane služieb) po USA a pred Čínou, viac ako jeden milión občanov EÚ žije a pracuje vo Švajčiarsku. Švajčiarsko požiadalo

o členstvo v EÚ v roku 1992, referendum však v roku 2001 zamietlo začatie predvstupových rokovaní s EÚ a v roku 2004 švajčiarsky parlament rozhodol, že prihlášku definitívne ponechá.

Švajčiari síce môžu, na rozdiel od Norov, obmedzovať zamestnávanie občanov EÚ na svojom území, napriek tomu musia výmenou za vstup na vnútorný trh EÚ preberať časť legislatívy a noriem a tiež prispievajú do spoločného európskeho rozpočtu.

Ak by si Veľká Británia zvolila podobný model ako Švajčiarsko, je možné očakávať krátkodobé a strednodobé dopady na oboch stranách do doby, kým budú všetky dohody finalizované. Významne postihnutou oblasťou by bola zamestnanosť a voľný pohyb pracovných síl, či prístup britských občanov do verejných zdravotných systémov v EÚ.

Zoznam použitej literatúry

- [1] ADAMIŠIN, P. - DEMO, M. - HRONEC, O. - TÓTHOVÁ, M., 2007. Udržateľný rozvoj. 1. vyd. Nitra: SPU. ISBN 978-80-8069-826-3
- [2] FINANCE.GOV, 2017. Na koľko vyjde BREXIT Slovensko. (on line). (cit. 29.03.2017). Dostupné z: <https://openiazoch.zoznam.sk/cl/175809/Na-kolko-vyjde-Brexit-Slovensko>
- [3] FRIEDNAN, B. M., 2005. The Moral Consequences of Economic Growth. New York. A.A. Knopf, 2005.
- [4] NEUPAUEROVÁ, M., VRAVEC, J., 2007. Monetary strategies from the perspective of intermediate objectives. In: Panoeconomicus. vol. 53, no. 2, 219-233 p. ISSN 1452-595X.
- [5] PRANDSTETTER, A., 2017. Dopady Brexitu na britskú ekonomiku. (on line). (cit. 31.03.2017). Dostupné z: <https://investplanet.cz/dopady-brexitu-na-britskou-ekonomiku/>
- [6] SCHELLER, HANSPETER K., 2006. European central bank. 2nd ed. Frankfurt nad Mohanom. ISBN 978-92-899-057
- [7] VRAVEC, J., 2013. Analýza determinantov vzniku a rozvoja peňazí, mien a menových systémov. 1st ed. Prešov: Bookman. 168 p. ISBN 978-80-8165-019-2

Kontaktné údaje:

Ing. Ján VRAVEC, PhD.
Prešovská univerzita v Prešove
Fakulta manažmentu
Katedra účtovníctva a controllingu
ul. Konštantínova 16
080 01 Prešov,
Slovensko, EÚ
email: jan.vravec@unipo.sk, vravec@gmail.com